

Pospíšil, Ivo

Anglický průvodce po ruské literatuře

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. X, Řada literárněvědné slavistiky. 1999, vol. 48, iss. X2, pp. 96-97

ISBN 80-210-2072-5

ISSN 1212-1509

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/102880>

Access Date: 05. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

na historii vědeckých pracovišť je zvláště cenná bibliografie všech publikovaných prací, doplněná jejich stručnou charakteristikou. Mezi studii konkrétních problémů a syntetickými pracemi zaujmou zvláště díla, jež nám zatím scházejí — *Slovník populární literatury* (1994) a *Slovník hovorové polštiny* (1995).

Třetí část informuje o práci studentských vědeckých sdružení, pro něž v našem akademickém prostředí nemáme protějšek. Pod jejich záštitou organizují studenti připravují literární večery, monotematicky zaměřená diskusní setkání, studentské konference, zpracovávají materiály pro slovníky, pomáhají jazykové poradně a vyvíjejí mnohé další aktivity.

Sborník naplněný informacemi důležitými pro vědeckou práci a zajímavými osobními postřehy poslouží jistě při hledání bibliografických údajů a při studiu historie slavistiky.

Lenka Vítová

ANGLICKÝ PRŮVODCE PO RUSKÉ LITERATUŘE

Reference Guide to Russian Literature. Edited by Neil Cornwell. Associated editor: Nicole Christian. Fitzroy Dearborn Publishers. London — Chicago 1998.

Především britská literární věda přišla s projektem, který znamená podstatný přínos k světové rusistice. Slovník, který editovali dva rusisté z katedry rusistiky na univerzitě v Bristolu, je kombinací tradičního autorského slovníku a slovníku literárních děl; snad se v této souvislosti sluší připomenout odeonský projekt *Slovníku literárních děl* z konce 80. let (editor Vladimír Macura). Slovník v rozsahu takřka jednoho tisíce stran velkého formátu je uveden editorovou vysvětlující poznámkou, soupisem příspěvatelů a poradců, abecedním seznamem spisovatelů a jejich děl, chronologickým seznamem spisovatelů, chronologií a glosářem. Na počátku stojí úvodní eseje (introductory essays), pojednání o tematických a problémových blocích. Právě v tom spatřuji pozitivní význam slovníku: totiž v tom, že se mechanicky neprobírají jednotlivé ustálené vývojové etapy ruské literatury, ale spíše problémové a zájmové okruhy.

Je proto zcela funkční, když se **Robin Milner-Gulland** zabývá staroruskou literaturou (Old Russian Literature, s. 3–8), **A. D. P. Briggs** předrevolučním ruským divadlem (Pre-Revolutionary Russian Theatre, s. 9–12), **W. Gareth Jones** ruskou literaturou 18. století (Russian Literature in the 18th Century, s. 13–17), **David M. Bethea** souvislostmi díla A. S. Puškina a anglické literatury (Aleksandr Pushkin: From Byron to Shakespeare, s. 18–24), **Richard Freeborn** ruským klasickým románem (Russian Classic Novel, s. 25–28), **Ellen Chances** typem zbytečného člověka (The Superfluous Man in Russian Literature, 29–34), **Catrina Kelly** ženskou literaturou v Rusku (Women's Literature in Russia, s. 35–39), **Michael O'Toole** ruskou literární teorií od formalistů k Lotmanovi, **Birgit Beumers** porevolučním ruským divadlem (s. 45–48), **Boris Lanin** experimentem a emigrací (Experiment and Emigration: Russian Literature, 1917–1953, s. 49–54), **Katerina Clark** socialistickým realismem v sovětské literatuře (s. 55–58), **David Gillespie** literaturou reagující na společenský pohyb (Thaws, Freezes, and Wakes: Russian Literature, 1953–1991) a **Alla Latyninová** a **Martin Dewhirst** tzv. ruskou postsovětskou literaturou (Russian Literature in the Post-Soviet Period, s. 64–70). Hlavní tělo slovníku se jmenuje *Writers and Works* a je věnováno biografickým a bibliograficko-literárněvědným a teoretickým úvahám. Pak následují rejstříky a poznámky o konzultantech a autorech.

Budiž již na počátku řečeno, že jde o dílo významné, faktograficky — až na výjimky — přesné, napsané s akribií, moderně a pružně. Současně však budiž řečeno, že úvodní tzv. eseje jsou kvalitativně nevyrovnané: nejlepší jsou práce o staroruské literatuře (v nich se prosazuje koncepce staroruské literatury jako odrazového můstku moderní literatury, méně se již chápe autochtonně jako hodnota sama o sobě včetně sporů o tzv. pravost — ostatně v době postmodernismu ne tolik

důležitou — *Slovo o pluku Igorově*), naopak problematická je stať o Puškinovi a jeho sepětí s anglickou literaturou, nefunkční je podle našeho názoru práce o zbytečném člověku, stejně jako expurgovaný esej o ruské literární teorii, který neobsahuje nutnou diachronii a autochtonní kořeny a je příliš módní a zahleděný do svých koncepcí, které jsou v tomto okamžiku pro určitou komunitu přijatelné. Za spornou pokládám stať, jejíž spoluautorkou je slavná ruská kritička Alla Latyninová — západní rusistika má své miláčky a oblibence, kterým leccos odpustí. Pozitivem slovníku je přesnost a aktuálnost, diskutabilní je výběr hesel a děl. Nemyslím si, že je to dáno pouze vkusem anglosaského čtenářstva, spíše je to určitá svévole sestavovatelů; nicméně výběr autorských hesel a děl je věcí sestavovatelů a editorů a stěžít může někdo ze současných kritiků být v tomto ohledu příliš přísný: nikdo neví, co přinese budoucnost.

Mnohem závažnější je takřka totální absence středoevropských a východoevropských literárních vědců. Jestliže lze konstatovat, že spoluautory slovníku se — kromě emigrantů — stali tři pracovníci Ústavu slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a to Danuše Kšicová, Miroslav Mikulášek a autor těchto řádků, je to výjimka potvrzující pravidlo. Kritériem kvality a významu je jazyk, zvláště když si uvědomíme, že deset knih jednoho českého autora bylo charakterizováno jako „several studies in modern Russian literature“ a dva populární články anglického autora jako velká díla. Pro Anglosasy jsou nejdůležitější jejich hodnotová měřítka, nejde tedy o hodnoty jako takové, ale o hodnoty náležející jednomu kulturnímu okruhu. Z tohoto hlediska pfináší slovník mnoho informací, ale rozhodně není kompendiem, které by shrnovalo obecné vědění o daném tématu. V tom se nám dává na vědomost, že vše podstatné je pouze v angličtině (nebere se v úvahu ani německá, italská, francouzská a skandinávská slavistika) a relevantní jsou pouze některá díla ruská. Na takové ploše nelze diskutovat o podstatných otázkách vývoje ruské literatury, nemluvě o slovanských literaturách jako celku. Mezi autory, jejichž eseje patří k nejlepším, jsou Michael Basker, Nicole Christiane, Roger Cockrell, editor N. Cornwell, A. Cross, Dáša Šilhánková Di Simplicio, I. P. Foote, R. Freeborn, D. Gillespie, P. Henry, M. Holman, A. McMillin, R. Marshová, D. Offord, T. Pachmuss, R. Peace, R. Porter, M. Pursglove, F. Wigzell, J. Woodward a G. Žekulin.

Reference Guide to Russian Literature je dokladem vysoké úrovně anglosaské rusistiky, ale současně poněkud smutným důkazem hodnotového rozštěpení současné světové slavistiky. *Hic sunt leones* zůstalo tentokrát právě zemím, kde se slavistika zakládala a metodologicky rozvíjela. Chybí tu širší diskusní platforma, na níž by se mohly podílet mezinárodní organizace lingvistické, literárněvědné, slavistické a rusistické. Nejde ovšem o omezování aktivit zájmových skupin, ale o možnost střetání názorů. Jinak kvalitní *Průvodce po ruské literatuře* by k tomu mohl být vítanou záminkou.

Ivo Pospíšil

HRANICE A MOŽNOSTI MODERNÍ KOMPARATISTIKY

Kontext — překlad — hranice. Studie z komparatistiky. Uspřádali Oldřich Král, Martin Procházka a Vladimír Svatoň, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 1996, 154 s.

Kolektiv pracovníků Centra komparatistiky na pražské Filozofické fakultě připravil k vydání sborník *Kontext — překlad — hranice*, který je zároveň zvláštním otiskem časopisu Svět literatury. Centrum komparatistiky vzniklo v roce 1993 jako samostatný vědecký ústav na FF UK z iniciativy sinologa O. Krále s cílem prolongovat tradici českého srovnávacího myšlení o literatuře spojovaného především se jmény J. Vrchlického, F. X. Šaldy a V. Černého. Sborník usiluje o rehabilitaci literární komparatistiky jako rovnocenného partnera ostatních humanitních disciplín, proto v devíti studiích (M. Petříček jr., Z. Hrbata, V. Svatoň, O. Král, M. Procházka, A. Housko-